

Давлат падидаи чамъиятӣ аст. Он дар натиҷаи инкишофи муносибатҳои гурӯҳҳои иҷтимоӣ дар давраи муайяни таърихӣ арзи ҳастӣ кардааст. Аз нигоҳи онтологӣ, давлат дар марҳилаҳои пайдоиш ва ташаккули ҳеш зинаҳои ниҳоят мушкил ва ғурӯзаҳои таърихӣ аз сар гузаронидааст.

Муҳимтарин вазифаҳои давлат, дар ҳама шаклҳои он, таъмини истиклолият, тамомияти арзӣ, ҳимояи ҳуқуқ ва озодиҳои шахрвандон махсус мегардад.

Мустиқлилати давлат дар нигоҳ доштани ягонагӣ ва волиятҳои ҳокимияти давлатӣ дар қаламрави мамлакат ва соҳибхӯрии дар муносибат бо субъектҳои сиёсии байналмилалӣ ифода меёбад.

Миллат бе доштани сарчашмаи асосии ҳуқуқӣ – ҳокимияти давлатӣ ҳамчун зухуроти чамъиятӣ — сиёсӣ наметавонад аз нигоҳи иқтисодӣ, иҷтимоӣ, ҳамчунон фарҳангӣ, забонӣ, анъана ва урфу одат, ки аз нишонаҳои муҳими миллат махсус мегарданд, инкишоф ёбад, таракқи кунад, ормонҳои ҳудуд амалӣ созад. Халқ ҳамчун сарчашмаи ҳокимияти сиёсӣ эътироф мегардад, агар соҳибдавлат бошад. «Дар ҷаҳорҷӯбаи давлат рӯи халқ – маънавиёт, қонунҳо — ҳуқуқфармоанд. Дар ин муҳит инсонро ҳамчун таҷассумгари ақлу ҳирад эътироф менамоянд. Ба ӯ ҳамчун мавҷуди озод ва шахсият муносибат мекунад. Ҳамзамон, ҳар шахс дар алоҳидагӣ аз ҷониби ҳудуд мекӯшад, ки ба ҷунин ифтихор сазовор бошад» (Г.В.Ф. Гегель. Энциклопедия философских наук. Т.3. -М.: Мысль, 1977. -С. 243).

Кӯшиши сафед қардани ҷаҳонбинӣ ва идеологияи бедавлатӣ, ки баъзе гурӯҳҳо аз дурихо тарғиб қарданӣ мешаванд, ғайри мафкураи ғуломӣ ва рӯи бандагӣ ҷизи дигаре нест.

Маълум аст, баъди шикасти давлати мутамаркази Сомониён (819-999), сарфи назар аз он, ки ҷочикон дар қаламрави муайян зиндагии дастаҷамъӣ мебуданд, аз ҳокимияти сиёсӣ маҳрум буданд. Истиклолият надоштанд. Ҷочикон аз “муайян қардани муҳтаво, мақсад, маром ва самтҳои фаъолияти давлатдорӣ” (таърифи муҳтасари мафҳуми сиёсат) дар қанор нигоҳ дошта мешуданд. Ҷунин ҳолат – надоштани давлат, адами имқони таҷмиғирӣ ва вобастигии сиёсӣ ба ҳислат, ҳақаракт, ғурур, ҳештаншиносӣ,

худшиносии миллӣ наметавонист бетаъсир монад. Хатмист, ки ин нуктаро мо донем. Ётироф кунем. Ба хотири дарки ҳақиқати таърих — сарчашмаи ҳатоҳо, бохто, омилҳои аслии ғочҳои ҳазорсола.

Инчониб муътақид аст, конунмандихое, ки дар табиат, ҷамъият ва тафаккур ҳамчун моҳияти инкишофи равандро дар назар дошта мешаванд ва илм онҳоро мавриди таҳқиқ қарор медиҳад, бештар ҳосил табиат мебошанд. Конун ва конунмандиро дар дараҷаи ҷамъият, муносиботи ҷамъиятӣ ва тафаккур устувор, поянда ва ақсаран пешгӯишаванда нестанд. Ҳосияти пайдарҳамӣ надоранд.

Эҳтимоли қавӣ он аст, ки шикасти давлати Сомониён, умуман таназзули ҳама гуна шакли давлатдорӣ, сабабҳои субъективӣ, муносибатӣ дорад. Мансуб ба сифати шахс, ҳислат, дараҷаи дониш, маърифат, самтгирии ҷаҳонбинӣ ва фарҳанги сиёсии одамон — соҳибватанон аст. Таҳқиқи паҳлуҳои аслии ин ғочҳои сулолаи Сомониён, ба хотири омӯхтани таҷриба ва тақрор нақардани он ҳатоҳо, аз вазифаҳои илм маҳсуб мегардад. Ба назар мерасад, методи муқоисавӣ-таърихӣ таҳқиқ дар ин маврид, ҳақиқати воқеиро дар тазод, диқаргунӣ, пешравӣ ва ё баръакс, возеҳтар тафсир қарда метавонад.

Муҳимтар аз ҳама, таҳқиқи ҳар рӯз ва ҳар саҳифаи наздик ба се даҳсолаи таърихи давлатдорӣ мост. Тибқи таъқиди яке аз асосгузори материализми нимаи дууми асри XIX: «Ҷамъи далелҳо наметавонанд илмро таҳлил қунад». Илм ниёз ба таҳлил, таҷзия, муқоиса ба воқеияти таърихи муосир ва ҳулоҳои дар таҷриба санҷидашударо дорад.

Давлат наметавонад бе назария – шакли дар тафаккури инсонӣ ҷамъбастаншудаи воқеияти зиндагӣ зухур ёбад, рушд қунад. Ҷаҳонбинии давлатсозӣ ва таъмини рушди беамалони он маҷмӯи дониш ва тасаввуротро тақозо меқунад, ки дар натиҷаи таҳлил ва ҳулобарории дуруст, маънаӣ рӯи қор омадааст.

Соҳтани давлати миллии тоҷикон дар шароити навин аз рӯи ақл, ҳирад, дониш, тасаввурот ва таҳлили таҷрибаи амиқи таърихӣ, диққат ва арзёбии дурусти воқеияти зиндагии рӯзмарра, бо назардошти равандрои геополитикии минтақа ва ҷаҳон аз ҷониби Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ, Пешвои муаззами миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон ба вуқӯъ пайвастан, зина ба зина амалӣ гашт.

Мо, бо амри такдир, аз хамасрони ин Бузургмарди таърихи миллати тоҷик буда, аз аввалин лахзаҳои рӯи сахнаи сиёсӣ омадан, аз нахустин суханронихо, иқдоми чавонмардонаи ӯ мушохида мекардем, ки ниҳоди ин Шахсияти беназир аз нақшаҳои идеалӣ, афкори созанда, ки воқеан ба бунёдгузори давлати миллии тоҷикон ниғаронида шудаанд, саршор аст. Хиради азали, сифатҳои волои инсонӣ, адолатпарварӣ, рӯҳи кавӣ, маданият ва маънавияти олии ӯ ба ин мақсадҳои эълонгаштаи бахтовар тавҷам ва созгор ҳастанд.

Имрӯз мо бо гузашти солҳо воқеияти реалиро дар Ҷумҳурии Тоҷикистон – Ватани азизамон мебинем. Мунсифона ба ҳулосаи меомад: дар натиҷаи заҳмати ҷонҷӯнаи Раҳбари давлат кишварӣ мо ба он натиҷае ноил гашт, ки сараввал ҳамчун маром, ният ва ормонҳои милли аз ҷониби ин шахсияти таърихӣ эълон гашта буданд. Бори дигар он нукта собит гардид, ки мақсади асли, агар бо ҷавҳари бузургии шахсият ба ҳам оянд, манзалати қонунмандиро ба худ мегиранд. Натиҷаи амал барои таъмини манфиатҳои милли – беҳтарин далели сифати шахсият аст.

Дастовардҳои давлати тоҷикон дар даври истиқлолият ҷанбаҳои бузургии илмӣ-назариявӣ доранд. Онҳо дар асарҳои илмӣ-таърихӣ, суханронихо, ки дар асоси таҳлили амиқи паҳлуҳои ғуноғуни ҳаёти сиёсӣ, иҷтимоӣ, иқтисодии мамлакат аз ҷониби Пешвои миллат сурат гирифтааст, баръало намоёнанд.

Яке аз муҳимтарин ҳуҷҷатҳои барномавӣ, ки дар муддати бист соли охир ба тарзи муъҷаз дастовардҳои миллиро дар иқтисодиёт, иҷтимоӣ, сиёсат, илм, фарҳанг, маориф ва таъмини амнияти кишвар таҳлил, баррасӣ ва арзёбӣ мекунанд, нақшаҳои наздиктаринро қоркард ва дар асоси онҳо дурнамои рушди давлатдорӣ муайян мегардад, Паёмҳои Сарвари давлат ба Парлумони кишвар мебошанд.

Паёми навабӣ муҳимтарин ҷанбаҳои ҳаёти давлати тоҷиконро дар соли 2018, ҳамчун натиҷае, ки наздик ба ду даҳсолаи ахир ба он замина гузошта шуда буд, баррасӣ кард. Мароми созандагии давлати тоҷиконро то соли 2030 тарҳрезӣ намуд.

Дар Паём ҳамчун дастоварди муҳим – нишонгари оғӯ, эътибор ва эътирофи Ҷумҳурии Тоҷикистон, бо манзалати кишварӣ «ташаббускор ва пешсаф дар арсаи ҷаҳонӣ» аз ҷониби Маҷмаи умумии Созмони Милали Муттаҳид дастгирӣ ёфтани пешниҳоди Раҳбари давлат, Ҷаноби Олӣ мухтарам Эмомалӣ Раҳмон барномаи «Об барои рушди устувор, солҳои 2018 — 2028», ёдрас гардид.

Ин ташаббуси чоруми Ҷумҳурии Тоҷикистон дар масъалаи хифз ва самаранок истифода кардани захираи ҳаётбахши табиӣ – об дар микёси олам мебошад.

Маълум аст, ки таъмини оби ошомиданӣ барои аҳолии қураи замин аз муҳимтарин масъалаҳои мавҷудияти инсон ва шартӣ муваффақона зиндагӣ кардани ӯст. Аз қулли зухуроти моддӣ, ки дар феҳристи арзишмандии дунё мадди назаранд, киматтарини он об ба ҳисоб меравад. Он ягона сарвати дунёст, ки аз ҷиҳати таркиби химиявӣ эквиваленти баробарвазн надорад. Ивазшаванда нест. Ғайри шароити мувофиқи табиӣ – релеф, мавқеи ҷойгиршавии сарзамин, «истехсол»-и оби ошомиданӣ ғайриимкон аст. Маҳз ба ҳамин хотир, таъмини об барои мардумони сайёра мушкили аввалиндарача маҳсуб мегардад. Мутаассифона, афзоиши аҳоли дар дунё бо захираҳои оби олам дар таносуби мусбат қарор надорад.

Ибораи «Об барои ҳаёт» ифодакунандаи маҷмӯи мафҳумхост. Он таъмини зиндагии шоиста, хифзи саломатии инсон, рушди иқтисодии тамоми соҳаҳои ҳаёт, аз ҷумла саноат, кишоварзӣ, ободонӣ, дар ҳамин асос таъмини амнияти давлат, минтақа ва умуман ҷаҳонро дар назар дорад. Аз ҷониби Созмони Милали Муттаҳид дастрасии сокинони сайёра ба оби тоза аз масъалаҳои рушди устувор ва амнияти дастаҷамъӣ арзёбӣ мегардад.

Сарфи назар аз қўшиши созмонҳои байналмилалӣ минтақавӣ ва универсалӣ, таъмини саросарии инсоният ба оби тоза аз мушкилоти сатҳи глобалӣ боқӣ мемонад: «дар дунё зиёда аз 80 миллион нафар ба оби нўшокии бехатар ва зиёда аз дувазир миллиард ба хизматрасонии одитарини соҳаи бехдошт (санитария) дастрасӣ надоранд. Хар сол то сесад ҳазор нафар қўдаки то синни панҷсола ба иллати набудани дастрасӣ ба оби нўшокии бехатар ва бехдошт ба ҳалокат мерасад» (аз суҳанронии Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ, Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, Ҷаноби Олӣ муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон дар маросими ифтитоҳи Конфронси байналмилалӣ сатҳи баланд оид ба Дахсолаи байналмилалӣ амалиёт «Об барои рушди устувор, солҳои 2018-2028». Шаҳри Душанбе, 20.06.2018).

Тоҷикистон, ки дар қаламрави он зиёда аз 60% захираҳои оби Осиёи Марказӣ тавлид мегардад, на танҳо ҳамчун сарчашмаи асосии ба маводи ҳаётан муҳим таъминкунандаи яке аз минтақаҳои сернуфуси олам, балки ташаббусқори истифодаи сарфакоронаи ин неъматӣ бебаҳо ба мақсади таракқӣ ва пешрафти мардумони сайёра мебошад.

Наваду се фоизи сарзамини моро кӯхҳои осмонбӯс ташкил мекунад. Бо кулли шахомат ва бузургӣ онҳо шабонарӯзӣ ба азхуд намудан, захира кардан ва «истехсол»-и ин моеи ҳаётбахш «машгуланд».

Ташаббусҳои Пешвои миллати тоҷик дар самти истифодаи оқилонаи захираҳои обӣ ва дастгирии ҳамачонибаи онҳо аз тарафи ҷомеаи ҷаҳонӣ ҳамчун рамзи эътирофи сиёсати хирадмандонаи Сарвари давлат ва эътибори давлатдории тоҷикон, боиси ифтихор, сарафрозӣ, ҳештаншиносӣ ва худшиносии миллии мост.

Дар Паёми навбатӣ ба қор андохтани агрегати якуми неруғоҳи барқи обии Рогун ҳамчун «иншооти тақдирсози аср ва ояндаи дурахшони Тоҷикистон», «ибтидои гардиш ва як қадами устувору бузургӣ кишвари мо дар самти расидан ба ҳадафи якуми стратегияи миллий — истиклолияти энергетикӣ» номбар карда шуд.

Ба назар мерасад, ки баҳои ҳақиқии огози қори неруғоҳи барқи обии Рогун мансуб ба наслҳои ояндаи сипосгузори миллати бонангу номус ва ҳақбини тоҷик аст. Ҳамасрон, ки шохиди ин воқеият ҳастанд, бояд бо ҳақнигорӣ ва ростӣ қазоват кунанд: ин ормони ҷаҳонсолони мардуми Тоҷикистон бо ҷӣ гуна қаҳрамонӣ, ҷавонмардӣ, сарсупурдагӣ дар роҳи таъмини ҳадафҳои рушди миллий аз ҷониби Сарвари давлат ба даст омад. Рогун барои миллати тоҷик бузургтарин имтиҳон баъд аз истиклолияти давлатӣ ва сулҳофаринӣ дар сарзамини аҷдодии мо аст. Ин падида дар арзёбии давлатдорӣ таъйиди пайки тавонмандии сиёсӣ, иқтисодӣ, иҷтимоӣ, маънавӣ, зехнӣ, фарҳангӣ, ҳештаншиносӣ ва худшиносии миллий мебошад. Рогун аз бузургтарин далели воқеияти давлатдории тоҷикон, нишонгари самаранокии сиёсати дохилӣ, хориҷӣ, обрӯ, эътибор ва манзалати мардуми сарбаланди мо дар арсаи ҷаҳон аст. Дар баробари аҳамияти бебаҳои иқтисодӣ, раҳкушоӣ мушкilotи иҷтимоии давлатдории навин, ҳамчун бурҳони маънавиёти олии таърихан шаклгирифтаи миллати тоҷик аст. Рогун ҳамоса ва тантанаи ақлу хиради миллист. Рогун ҳувияти миллии мост. Он асрҳои аср, ҷун бурҳони қотеи қорномаи нотақрори Қаҳрамони миллии тоҷикон, мисли офтоби дурахшон осмони беқарони саодати миллии моро нурафшон хоҳад қард.

Борҳо дар сатҳи олий эълон гашт ва таъйид гардид, ки НБО-и Рогун ҳамзамон ифодакунандаи манфиатҳои ҳаётан муҳими кишварҳои минтақа мебошад.

Агар пояи аслии шаклгирӣ ва муттаҳидшавии ҷаҳонбиниро ҳастии ҷамъиятӣ эътироф гардида бошад, Рогун бехтарин намуна барои якмаромӣ ва ваҳдати миллий хизмат менамояд. Гуногунии структуравӣ ва функционалии дидгоҳи мардуми солимфикр дар мисоли Рогун сифати ягонагӣ ва арзишмандии умумимиллиро қасб мекунад. Маҳз барои ҳамин Рогунро хориҷиён ҳамчун идеяи миллии тоҷикон эътироф кардаанд. Ҳарки ёди

Тоҷикистон кунад, месазад сараввал Рогунро бо тамоми маънӣ ва мухтавои бунёдӣ, хамчун муҷассама ва гавҳари воқеияти нангу номуси миллӣ пеши рӯ биёрад.

Халлу фасли мушкилоти муносибот бо Ҷумҳурии Ўзбекистон, эъломи амалкарди алоқаҳои бародарӣ, қомеъӣ ба шарикӣ стратегӣ бо ин кишвари дӯст дар Паём аз сеюмин дастоварди бузурги сол эътироф гардид.

Дар Паёми Сардори давлат дар қанори ҳам омадани ду ҳамсоҷишвар ҳамчун «рӯйдоди таърихӣ» номбар шудааст. Чунин сатҳи арзёбӣ аз анъанаҳои асрҳои аср шаклгирифтаи муносиботи ду миллат сарчашма мегирад. Дар системаи равобити минтақавӣ он хусусиятҳои хоси худро дорад. Ду миллат, воқеан арзишҳои бузурги умумияти ҷаҳонбинӣ, анъанаҳо ва урфу одатҳои ба ҳам наздик доранд. Барқарорӣ робитаҳои нек, ки дар изҳороти сиёсӣ, меъёрҳои ҳуқуқӣ ва сиёсати амалӣ ифода ёфт, баёнғари манфиатҳои миллии ду ҷониб махсуб мегарданд. Эътимод ва амниятӣ минтақавиро қувват мебахшанд. Барои рушди соҳаҳои иқтисодӣ, иҷтимоӣ ва фарҳангии миллатҳои мо ва минтақа созгор мебошанд. Чунин иртибототи бародарона, бешубҳа, ба ду кишвари дӯст имконоти самаранокӣ истодагари ва муқоризаи муштарақ бурданро бо таҳдидҳои рӯзафзуни террористиву экстремистӣ фароҳам месозанд.

Дар ин ҳуҷҷати барҷастаи таърихӣ истифодаи истилоҳоти ифодакунандаи марҳала, ҳаллу фасли масоили «сиёсиву иқтисодӣ ва тичоратӣ», «ҳаёти иҷтимоиву иқтисодӣ ва маънавии мардум» дар дараҷаи баланди масъулияти эҳсосӣ бародарӣ ва қаноатмандӣ тавзеҳ гаштаанд. Эътимоди қавӣ аст, ки чунин шакли ифода дар ҳуҷҷати барномавӣ барои наслҳои ояндаи Тоҷикистону Ўзбекистон дорои аҳамият ва мантиқи бузурги пайравӣ ва боз ҳам тақвият бахшидани ҳамкорӣҳои ду миллати бародар мебошад.

Муносиботи кишварҳои мутамаддин ва тараккикардаи дунё бар бунёди гаштугузори озоди одамон, молиёт, мавод ва ҳадамот (free movement of people, many, goods, and services) асос ёфтааст. Ин қонунмандӣ, мантиқи илман ва амалан тасдиқгаштаи алоқамандии халқу миллатҳо, ки омили муҳими рушд ва таъмини амниятӣ минтақавӣ мебошад, дар муносибат бо кишвари ба мо дӯсти Ўзбекистон возеҳ тафсир гаштааст: «дар натиҷа рафтуомади озодонаи мардум таъмин гардида, дар зарфи нӯҳ моҳ беш аз дуҷоним миллион нафар шаҳрвандони ду кишвар ба дидори хешу табори худ муяссар шуданд ва ҳамкорӣҳои иқтисодиву тичоратӣ ва гуманитарӣ ба маротиб таҳким ёфтанд» (Паёми Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, «Дар бораи самтҳои сиёсати дохилӣ ва хориҷӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон»: -Д.: 2018. -Саҳ. 4).

Дар Паём ба система, структура, функсия, хосиятҳои сифатӣ ва имконоти қувваҳои истехсолкунандаи ҷомеа аҳамияти аввалиндараҷа дода шудааст. Ин мафҳумҳо дар

вобастагии кулл ба дараҷаи рушди тараккиёти саноат ва хоҷагии кишлоқ мавриди баррасӣ қарор гирифта, ба инкишофи минбаъдаи онон тавачҷуҳи маҳз зохир гардидааст. «Ноил шудан ба ҳадафҳои дар Стратегияи миллии рушд пешбинигардида... баланд бардоштани сатҳи сифати зиндагии мардум» ҳамчун мақсади аслии Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон эълон шудааст.

Боиси қаноатмандист, ки Паём роҳҳои таъмини рушди устувори иқтисодии мамлакатро аз ҷиҳати назариявӣ асоснок намуда, воқеияти амалӣ қардани онро аз лиҳози мантиқӣ бо роҳ, усул ва натиҷаҳои таҷрибаи пешрафти иқтисодиёти ҷаҳонӣ, бо назардошти хусусиятҳои сифатӣ ва миқдории макроиқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон, баррасӣ қардааст. Дар ин самт, шаш усули таъмини рушди иқтисодиёти давлат таъкид гардидааст: «Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон фаъолияти ҳудро ба самти ҳалли масъалаҳои пешрафти устувори иқтисодӣ, тақвияти нуруи инсонӣ, тақмили низоми идораи давлатӣ, тавсеаи имкониятҳои содироти мамлакат, беҳтар қардани фазои сармоягузорӣ, инкишофи баҳши хусусӣ ва беҳбуди вазъи бозори меҳнат ҳадафи олии ҳуд эълон намудааст» (Саҳ. 4).

Ҳотирнишон бояд соҳт, ки роҳ ва воситаҳои таъмини тараккиёти бемайлоии мамлакат дар марҳалаи истиклолияти давлатӣ аз ҷиҳати назариявӣ маҳсули андешаи ҳирадмандонаи Пешвои муаззами миллат мебошад.

Гуруснагӣ, нодорӣ, кашшоқӣ, қасоди иқтисодӣ, вазъи фоҷиабори дар маҷмӯъ умумиллии қамбизоатӣ, ки бо ҷанги ҳонумонсӯз тавҷам афтода буд, ақсарияти аҳолиро ба эҳтимолияти ислоҳоти вазъ ва ояндаи нек наҷмед меғардонд. Ақнун равшан аст, ки маҳз тавассути давра ба давра амалӣ қардани ислоҳоти иқтисодӣ мардумро аз он вартаи ҳалокатбор берун овард.

Дар шароити навини рушди устувори иқтисодиёти миллий, тамоюлҳои мусбат дар муносиботи Тоҷикистон бо кишварҳои минтақа ва ҷаҳон, тақон баҳшидан ба самтҳои маҳсусан аҳаммиятноки ҳаёти мамлакат вазифаҳои асосии ҳукумат доништа мешаванд.

Нуктаи муҳими эътилодбахш дар Паём асоснок қардани нақшаҳои афзалиятноки иқтисодӣ мебошад. Ҳотирнишон қардид, ки дар натиҷаи амалӣ қардани вазифаҳои дар ҳуҷҷатҳои стратегияи мамлакат, аз ҷумла Паёми соли 2017 пешбинишуда, «рушди маҷмӯи маҳсулоти дохилӣ дар сатҳи 7,3 фоиз қамъбаст қардида, таваррум дар сатҳи 5,4 фоиз нигоҳ дошта шуд» (Саҳ. 4).

Аз рӯзҳои аввали ба уҳда гирифтани зимони давлатдорӣ, Пешвои муаззами миллат ду вазифаи асосии умумимиллиро эълон доштанд: таъмини сулҳу субот ва амнияти кишвар тавассути ислоҳоти иқтисодӣ – гузаштан ба механизми нави хоҷагидорӣ, давра ба давра беҳбуд бахшидани аҳолии иҷтимоии мардум. Дар Паём хотирнишон гардид, ки «зиёда аз 150 ҳазор ҷойҳои кори нави таъсис дода шуданд». Аз ҳамин ҳисоб, шумораи нафароне, ки «ба муҳочирати меҳнатӣ мераванд, 25 фоиз кам гардид».

Иммануил Кант (1724-1804) аз донишмандони машҳури олмонӣ таъкид кардааст: «дар ҳар илми табиатшиносӣ он қадар ҳақиқат ҳаст, ки дар он ҳамон қадар математика вучуд дорад». Дарвоқеъ, нишондодҳои рақамии Паём ҳар шахси ҳақиқатбинро водор ба андеша мекунад.

Тибқи меъёрҳои байналмилалӣ, мамлакати мо аз лиҳози релеф, мавқеи географӣ, нисбат ба дигар кишварҳои Осиёи Марказӣ дар шароити табиӣ душвор қарор дорад. Оид ба дарёфти захираҳои табиӣ, махсусан маводи сӯхт, бо мушкилот рӯ ба рӯ аст. Аз лиҳози геополитикӣ дар қисмати «gold threeangle» (секунҷаи тиллоӣ) ҷойгир мебошад, ки тавачҷуҳи махсуси субъёҳои муассири байналхалқиро ба худ ҷалб мекунад.

Тоҷикистон дар тури наздик ба яку ним ҳазор километр бо Афғонистон ҳаммарз аст. Нисбат ба кишварҳои Осиёи Марказӣ ва Аврупо мамлакати буферӣ (пешхимояткунанда) махсуб мегардад. Яъне, бо саъю кӯшиши тоҷикон, гоҳо ба қимати ҷони фарзандони сарсупурдаи худ, ҳарҷоти молӣ ва моддӣ зиёд, сарҳади давлатии кишварҳои муштаракулманофеъро дар қаламрави худ аз гурӯҳҳои террористӣ, қочоқи силоҳ, муҳиммот, маводи муҳаддир, муҳочирати ғайриқонуний химоят мекунад.

Бояд ба инобат гирифт, ки дар ҳамин шароит таъмини рушди устувори иқтисодии мамлакат аз мушкилтарин масъалаҳо махсуб мегардад.

Мавриди омӯзиш ва андеша қарор додани суръати афзоиши аҳолии кишвар, таъмини ниёзҳои мардум, дар баробари ин баланд бардоштани дараҷаи некуаҳволӣ ва рушди таъмини иҷтимоии мамлакат аз мавзӯҳои рӯзмарраи фаъолияти Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон мебошад.

Дар Паём қайд гардидааст, ки соли ҷорӣ дар тамоми соҳаҳои хоҷагии халқи кишвар пешравиҳои муайян дар назар дошта шудааст. «Тибқи нақшаҳои тасдиқшуда, дар соли 2019 афзоиши қисми даромади бҷети давлатӣ нисбат ба соли 2018 13 фоиз, суръати рушди маҷмӯи маҳсулоти дохилӣ беш аз 7 фоиз ва таваҷҷуҳ дар сатҳи назиқ аз 7 фоиз таъмин гардида, даромади пулии аҳоли на кам аз 10 фоиз афзоиш меёбад» (Саҳ. 6).

Паём аз нигоҳи илмӣ ҳуччати ба пуррагӣ коркардшуда мебошад. Он на танҳо воқеияти имрӯз, балки эҳтимолияти равандро пуртазоди геополитикӣ, ки асоси онҳоро зиддияти манфиатҳо дар самти иқтисодиёт ташкил мекунад, ба инобат гирифтааст. Дар он фарзияҳои гуногуни ғайриҷашмдошт дар раванди табодул ва гардиши вазъияти пулӣ ва молии дунё таъкид гардидаанд. Оид ба ин масъала, таҷрибаи таърихӣ, зарурати экстрополятсияи мантикии воқеият дар соҳаи иқтисодиёт, дар шароити оянда тасаввур кардани вазъи имрӯза хотиррасон шудааст: «Барои босифат иҷро шудани ин вазифаҳо, Ҳукумати мамлакатро зарур аст, ки пайомадҳои иқтисодиву иҷтимоии раванди тағйирёфтани муносибатҳои иқтисодии байналмилалӣ, вазъи бозорҳои молиявӣ, низоъҳои тичоратӣ ва таҳримҳоро мунтазам таҳлил карда, ҷиҳати пешгирӣ кардани таъсири манфии чунин омилҳо ба иқтисоди миллии мо тадбирҳои заруриро амалӣ гардонад» (Саҳ. 6-7).

Чунин тарзи масъалагузорӣ, имконоти бештарро оид ба эмин нигоҳ доштани манфиатҳои иқтисодии мамлакат ҳам дар дохил ва ҳам дар муносибат бо субъектҳои иқтисодии хориҷӣ фароҳам месозад. Масъулияти субъектҳои хоҷагидориро вобаста ба истифодаи захираҳои моддӣ ва маънавӣ дар шароити зудтағйирёбандаи ҷаҳони имрӯза бештар мегардонад.

Дар Паём се самти ҳаётан муҳими тараққиёти иқтисодии мамлакат (таъмини истиклолияти энергетикӣ, баромадан аз бунбасти коммуникатсионӣ, хифзи амнияти озукаворӣ), ки бо ташаббус ва роҳбарии бевоситаи Пешвои муаззами миллат коркард ва амалӣ шуда истодаанд, номбар гардиданд.

Ба воқеият табдил ёфтани ин нақшаҳои бузург сатҳ ва сифати зиндагии мардуми Тоҷикистонро ба қуллӣ тағйир дод. Ваҳдати миллиро тақвият бахшид. Амнияти давлати тоҷиконро асос гузошт. Обрӯи давлати моро дар минтақа ва ҷаҳон баланд бардошт. Заъфи маънавияти миллий, як навъ хичолати саросарии мардумиро, ки дар натиҷаи ҷанги бародаркушӣ аз ҷониби ҳоинони миллат зухур карда, манзаланг ва рӯҳи тоҷиконаро дар ҷаҳон ҳазон карда буд, бартараф сохт. Эътиқоди миллати куҳанбунёд, соҳибтамаддун будани тоҷикро барқарор кард, қудрати давлатсозӣ ва муҳимтар аз ҳама тавони давлатдорӣ доштаниро тасдиқ намуд. Душмани бағҳамро ба андеша водор ва забонкӯтоҳ сохт.

Дар марҳалаи нав эълон шуд, ки мо «нақшаи гузариши иқтисодиёти кишварро аз шакли аграрӣ — индустриалӣ ба индустриалӣ — аграрӣ амалӣ гардонидани истодаем». Дар се соли охир, расидани ҳиссаи саноат аз 15,2 то 17,3 фоиз дар маҷмӯи маҳсулоти дохилии мамлакат, далели собиткунандаи ҳамин гуна пешравии мо мебошад.

Мантики бузурги Паём, ки дар асл ба кишрҳои гуногуни аҳоли равона карда шудааст, дастрас ва оммафаҳм баён гаштааст. Масъалаҳои мураккаби иқтисодӣ бо забони сода ва баёни озода тафсир ёфтаанд. Мақсадҳои олии Пешвои муаззами миллат бо далелҳои

муътамад, бо лафзи кушодани «гирех аз кори чахон» ифода шудаанд.

Тавре хотирнишон гардид, зина ба зина амалӣ гаштани се хадафи иктисодӣ ба мархалаи нихоят душвори вазъи давлатдории мо рост омад ва кишварро аз вартаи нобудӣ раҳо дод. Хамакнун, Сарвари давлат эътиқодмандона ва боварибахш иброз доштанд: «Дар робита ба ин ва бо дарназардошти аҳаммияти соҳаи саноат дар ҳалли масъалаҳои иктисодиву иҷтимоӣ ва таъсиси чойҳои корӣ пешниҳод менамоем, ки саноатикунони босуръати кишвар хадафи чоруми миллӣ эълон карда шавад» (Саҳ. 8-9).

Вобаста ба ин, Сарвари давлат зарурияти то соли 2030 дар маҷмӯи маҳсулоти дохилӣ ба 22 фоиз расонидани ҳиссаи саноатро амри зарурӣ донистанд.

Аз Паём бармеояд, ки барои Ҳукумати Тоҷикистон роҳ ва усулҳои саноатикунонӣ возеҳ ва равшан аст. Асоси он — тахти назорати катъӣ гирифтани барномаҳои соҳавии кабулгардида, назорати таҳассусмандона аз болои роҳандозии лоиҳаҳои сармоягузорӣ, таъмини самаранокӣ ва сифати натиҷаи ин корҳо номбар шудааст. Ҳамчунон, дар назди мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ дар сатҳи роҳбарони вилоятҳо, шаҳрҳои ноҳияҳо ба тарзи мушаххас вазифаҳои муҳимми ҷалби сармояи мустақими хориҷӣ, бунёди корхонаҳои нави истеҳсолӣ, ба қор андохтани корхонаҳои аз ғайрироҳият бозмонда, ташкили чойҳои нави корӣ гузошта шуд. Барои назорати катъӣ, эҳсоси ҷавобгарӣ ва масъулият дар иҷрои самаранокӣ самти ғайрироҳият, ба роҳбарони аввали мақомоти номбурда муҳлати аниқ ҷиҳати пешниҳод кардани ҳисобот муайян гардид.

Яке аз масъалаҳои муҳим — давра ба давра таъмин кардани ниёзҳои мардум, талаботи соҳаҳои саноат, ҳоҷати кишлоқ ба молу маводи ватанӣ, ҳамчунон кам кардани ҳаҷми воридот маҳсуб мегардад.

Дар Паём таъкид карда шудааст, ки яке аз масъалаҳои калидии рушди иктисоди миллӣ — ҳавасмандгардонӣ ба хоҳири истеҳсолоти ивазкунандаи воридот мебошад. Маҳз дар натиҷаи амалӣ кардани ҷорабинҳои мушаххас аз ҷониби Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, муяссар гардид, ки «аҳоли аз ҳисоби истеҳсолоти ватанӣ бо молҳои асосии хӯрокворӣ, асбобҳои рӯзгор ва масолеҳи сохтмон таъмин гардида, ҳаҷми воридоти маводи ғизоӣ аз хориҷи кишвар дар давоми се соли охир қариб се миллиард сомонӣ ё 31 фоиз коҳиш дода шавад» (Саҳ. 9-10).

Дар натиҷаи кӯшиш ва заҳматҳои шабонарӯзии Пешвои муаззами миллат, амалӣ кардани роҳ, усул ва методҳои асили дипломатияи сатҳи олий, омода кардани ғазои эътимод дар дохили кишвар, институтҳои молиявии минтақавӣ ва чахон «дар 10 соли охир ба иктисодиёти Тоҷикистон дар ҳаҷми зиёда аз 33 миллиард сомонӣ сармояи мустақими хориҷӣ ворид гардидааст» (Саҳ. 11). Вобаста ба муҳимият, системаофаринӣ ва

пешбаранда будан «кисми зиёди он ба рушди соҳаҳои энергетика, алоқа, сохтмон, истихрочу коркарди канданиҳои ғоиданок ва бунёди инфрасохтор равона шудааст» (Саҳ. 11).

Моратория ба даҳолат дар фаъолияти субъектҳои соҳибкорӣ дар соҳаҳои истехсолӣ барои солҳои 2019-2020 ва эълони «300 рӯзи ислохот оид ба дастгирии соҳибкорӣ ва бехтар намудани фазои сармоягузорӣ» аз иқдомҳои авлавиятдоштаи Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон баҳри рушди соҳаҳои гуногуни иқтисодӣ ватанӣ махсуб мегардад. Чунин тарзи ҳалли масъала аз шаклҳои самарабахши омода кардани шароит барои рушди соҳаҳои гуногуни хоҷагидорӣ буда, чихати рӯҳбаланд сохтани соҳибкорони ватанӣ, химояи мавқеъ ва манзалати истехсолотӣ, тавлиди чойҳои нави корӣ мусоидат мекунад.

Чун ҳамеша, меҳвари асосии Паёми имсола — давра ба давра боло бурдани сатҳи некуахлоқии мардум эълон гардидааст. Моёи ифтихор аст, ки ин максад, ҳамакнун тавассути индустрикунонии мамлакат барномарезӣ мегардад. Ва ҳамзамон баркикунонӣ, ки чавҳари саноатро ташкил медиҳад, ҳамчун самти асосии қори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон шинохта шудааст. Аз ҳамин лиҳоз, боиси қаноатмандӣ аст, ки дар «дах соли охир иқтидори истехсолии низоми энергетикӣ кишвар дар ҳаҷми 1520 мегаватт зиёд карда шуд ва беш аз 1300 километр хатҳои интиқоли барқи баландшиддат сохта, ба истифода дода шуданд» (Саҳ. 13). Чунин дастовард, пеш аз ҳама, манфиати одамони одиро, ки беш аз 70 ғоизи онон дар дехот зиндагӣ мекунанд, химоя менамояд.

Дар Паём маҳз хотирнишон карда мешавад, ки «Моҳи сентябри соли 2018 мо дар ноҳияи баландкӯҳи Мурғоб неругоҳи барқи обии «Тоҷикистон»-ро бо иқтидори 1500 киловатт, ба маблағи 80 миллион сомонӣ, ба истифода супоридем, ки ба шарофати он талабот ба неруи барқ дар Вилояти Мухтори Кӯхистони Бадахшон пурра таъмин карда шуд» (Саҳ. 14). Ҳамчунин, дар ин минтақа асосноккунии техникӣ ду неругоҳи барқи обӣ — «Санобод» ва «Себзор», бо иқтидори умумии 211 мегаватт, омода гардида истодааст.

Таъминии рушди устувори иқтисодӣ, аз ҷумла сохтани корхонаҳои саноатӣ, истихроч ва коркарди маъданҳои кӯҳӣ, бунёди шароити бехтари инфрасохторӣ дар соҳаҳои энергетика, роҳ, коммуникатсия, тандурустӣ, маориф, рушди варзиш, сайёҳӣ, боло бурдани сатҳи хизматрасонӣ ба аҳоли дар Вилояти Мухтори Кӯхистони Бадахшон аз самтҳои афзалиятноки фаъолияти Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон доништа шуда, маҳз бо ташаббус ва пуштибонии Пешвои муаззами миллат амалӣ мегарданд.

Зиёд кардани истехсоли неруи барқ дар микёси мамлакат дар баробари имконоти экстенсивӣ бо роҳҳои интензивӣ (таъмир ва азнавсозии НБО-ҳои мавриди истифода) низ, ба назар гирифта шудааст. Маблағгузориҳои он аз сарчашмаҳои гуногун — бучаи

давлат ва хиссаи сармоягузорӣ таъмин карда мешавад.

Паём саршор аз маълумотест, ки барои ҳештаншиносӣ ва худшиносии миллӣ аҳамияти хос дорад. Хар он касе, ки худро мансуб ба ин сарзамини муқаддас бо номи Тоҷикистон медонад, бояд дар Паём дарёбад ва моёи ифтихор аст, ки «холо Тоҷикистон, тибки арзёбии созмонҳои байналмилалӣ доир ба истехсоли неруи барки аз лихози экологӣ тоза дар ҷаҳон ҷойи шашумро ишғол мекунад» (Саҳ. 16).

Таърих ва махсусан замони истиклолият, Ватани азизи мо -Тоҷикистон бори дигар муҳим будани нақши инсонро дар ҳаёти ҷомеа исбот кард: «вакте ки дар бораи омилҳои моддӣ, суҳан меғӯем ва омилҳои инсониро дар ҷаҳорҷӯби ҷузъиёти тавоноии миллӣ мавриди баррасӣ қарор медиҳем, мо бояд дар хусуси тафовут байни мантики шумораи миллат аз сифати миллат муҳокимаронӣ кунем. Сифати миллат гуфта, ҳислату характери миллӣ, ахлоқ ва маънавияти миллӣ...мадди назар дошта мешавад» (H.J. Morghentay. Politics Among Nations. The struggle for Power and Peace. New York, 1964. -

Р
.121).

Маҳз тавассути заҳматҳои ҷонфидоёнаи Қаҳрамони миллии мо, ҳамакнун таҳаввулоти б
узурги

иктисодӣ

ва

иҷтимоие

дар

сарзамини

тоҷикон

ба

вуқӯъ

пайваस्ताаст

,

ки

мо

на

танҳо

бо

гузашта

,

бо

таърихи

ҷандхазорсола

,
балки
бо
дастовардҳои
замони
Истиклолият
ифтихор
дорем
ва
бояд
наврасон
ва
чавононро
дар
хамин
рӯхия
тарбия
намоем
.

Барои мисол, дар Паём омадааст: «Кишвари мо имконият дорад, ки баъди ба қор андохтани иқтидорҳои нав, аз ҷумла неругоҳи барқи обии “Рогун” аз лиҳози ғоизи истеҳсоли неруи барқ аз манбаъҳои таҷдидшаванда дар ҷаҳон ба ҷойи дуюм ё сеюм барояд» (Саҳ. 16).

Яке аз нуктаҳои асосие, ки дар Паём дарҷ гардидааст ва он барои ҳар ҳонадон муҳим мебошад, дар шароити нисоят камзамини Тоҷикистон ба мардум додани китъа барои бунёди манзили истиқоматӣ аст: «Дар 27 соли сохибиистиклолӣ 190 ҳазор гектар заминҳои қорам аз гардиши кишоварзӣ бароварда шуда, майдони заминҳои наздихавлиғӣ дар кишвар 135 ҳазор гектар, аз ҷумла аз ҳисоби заминҳои обӣ 52 ҳазор гектар зиёд шудааст» (Саҳ. 20).

Маҳз тавассути методҳои муқоисавӣ – таърихӣ умумият ва фарқиятҳо, аз ҷумла дар сиёсат, иқтисодиёт, муносиботи ҷамъиятӣ, ҳатто рӯзгори шахсии ҳар фард баръало намудор мешавад. Тасаввур қардан мумкин нест, ки мо сатҳ ва воқеияти зиндагиро бидуни мурочиат ба ин методи маъмули шинохти ҳақиқат арзёбӣ қарда тавонем.

Ҳамин тариқ, дар Паём хотирнишон қарда мешавад, ки дар натиҷаи тақсими замин як миллиону чорсад ҳазор оила барои бунёди манзилҳои истиқоматӣ имконият пайдо намуданд ва “ба ҳисоби миёна беш аз 7 миллион нафар соқинони кишвар шароити манзилиашонро беҳтар қардаанд”. Барои муқоиса ва ҳулосабарорӣ зарур аст,

хотирнишон кард, ки “Бо ин мақсад, дар 70 соли то замони истиклолият, ҳамагӣ 77 ҳазор гектар замин тақсим карда шуда буд” (Саҳ. 20).

Чунин иқдом намунаи сазовори дарки воқеияти зиндагии мардуми одӣ, ҳисси баланди масъулияти давлатдорӣ, олиҳимматӣ, ғамхорӣ ва дастгирии оммаи мардум мебошад.

Дар Паём ба рушди илм, маориф ва фарҳанг тавачҷуҳи ҳоса зоҳир карда шудааст. Таъкид карда мешавад, ки “Танҳо соли 2018 дар кишвар аз ҳисоби ҳамаи сарчашмаҳо 151 муассисаи таҳсилоти умумӣ бо зиёда аз 73 000 ҷойи нишаст сохта, ба истифода дода шуд ва ин раванд дар оянда низ идома хоҳад ёфт” (Саҳ. 26).

Ҳамзамон, ду масъалаи умда дар соҳаи маориф хотирнишон гардид: “Якум, норасоии кадрҳои соҳибкасби омӯзгорӣ ва дуюм, баланд бардоштани сатҳи сифати таълим дар тамоми муассисаҳои таҳсилоти кишвар” (Саҳ. 26).

Бузургон муносибати сабабии «шавад тира аз беҳирад рӯзгорро» дар шарти «агар дар ҷаҳон набвад омӯзгор» дидаанд. Айнан ҳамин нуқта аз лиҳози мантиқӣ дар Паём таъкид шудааст.

Дар ифодаи «кадрҳои соҳибкасби омӯзгорӣ», албатта, дараҷаи баланди дониш, таҳассусмандӣ, маданияти воло, тавони маърифатнок кардан ва санъати ниҳоят мушкул ва ғурӯшӣ аз одам “инсон – шахсиятсозӣ» аст. Махсули қори мактаб он аст, ки парвардаи ӯ омода бошад манфиати рушд ва амнияти Ватанро дар қавлу амал ҳимоят кунад.

Тибқи ақидаи олимони Ғарб, таҳкурсии маънавии шахсият (скелет, “устухонбандӣ”-и маънавӣ) дар синни 16 солагӣ шакл мегирад. Махз барои ҳамин «A man in sixteen, is a man in sixty» («Мард дар шастсолагӣ, ҳамоноест, ки дар шонздаҳсолагӣ буд») меғӯянд. Ислоҳи фарзанд (талаба) баъд аз хатми мактаби миёна қори ниҳоят мушкул, амалан номумкин аст. Таҳлили ҳодисаҳои солҳои 90-уми асри гузаштаи Тоҷикистон, структураи ҳислат, ҳаҷрақар, дониш, ҷаҳонбинии дастандарқорон ва нафароне, ки зери таъсири онҳо монда ҷумҳуриро ба ҳуку ҳун қашиданд ва албатта, ҳодисаҳои имрӯза ба ифротгарой ва терроризм майл пайдо кардани иддае аз ҷавонон таъдиқи ин ғуфтаҳо мебошад.

Пешвои муаззами миллат борҳо таъкид кардаанд, ки чомеаро, мутахассис, донишманд обод мекунад. Дар ин маврид донише дар назар дошта мешавад, ки конуниятҳои рушди табиат ва ҷамъиятро аз нигоҳи илмӣ тафсир намояд, дар таҷрибаи ҷандинсолаи ҳаёти инсонӣ тасдиқ гардида бошад. Кишварро аз нигоҳи иқтисодӣ кудратманд созад. Вобаста ба талаботи системавии рӯзмарра ва ояндабинии рушди тараққиёти иқтисодӣ — иҷтимоии мамлакат имкони омода кардани маҷмӯи номгӯи (реестри) мутахассисонро кафолат диҳад. Дар натиҷаи амалӣ кардани он, ниёз ба даъвати мутахассисони хориҷӣ намонад. Хамин тарик, дар самти таҳассусмандии инфрасохтори гуногунсоха ҳам, кишвар истиклолият пайдо кунад.

Идома додани ислохоти низоми ҳамаи зинаҳои таҳсил, ҷорӣ кардани усулҳои фаъоли таълим ва додани эътибори аввалиндараҷа ба сатҳи сифати он, ки дар Паём таъкид шудааст, аз мақсадҳои амалии Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон эълон гаштаанд.

Дар ин ҳуҷҷати барномавӣ ба нақши ҷавонони кишвар дар ҳаёти созанда ва таъмини амнияти мамлакат баҳои баланд дода шудааст. Аз ҷумла, таъкид карда мешавад, ки «хисси баланди миллӣ, худшиносӣ, ҳушдорӣ, ватандӯстӣ, ватанпарастӣ ва садоқати ҷавонони мо ба Ватан, миллат ва ҳамаи ҳақҳои сарзамини аҷдодӣ гаврами амнияти олоиши ҷомеа, пешрафти давлат ва ободии имрӯзи фардои Тоҷикистони сохибиистиклол мебошад» (Саҳ. 34).

Ҳамзамон, дар Паёми Пешвои муаззами миллат бо назардошти таърихи пурғоҷии давлатдорӣ навини мо, сабаб ва оқибатҳое, ки ба бадбахтии умумимиллӣ оварда расониданд, хотирнишон гардида, таъкид карда мешавад: «Дар шароити ҷаҳони пурҳаводиси муосир бисёр муҳим аст, ки ҷавонони мо мисли солҳои 90-уми асри гузашта фирефтаи таблиғоти нерӯҳои ифротгарои динӣ ва бадхорои миллати тоҷик нагарданд, ҳамеша зираку ҳушёр ва барои ҳимояи манфиатҳои ҳалки тоҷик ва давлати тоҷикон омода бошанд» (Саҳ. 34).

Тавре мушоҳида мекунем, дар ин маврид омилҳое, ки ҷавононро раҳгум ва бар зидди манфиатҳои миллӣ раҳнамун месозанд, возеҳ номбар карда шудаанд. Доништан, фаҳмидан, фаҳмонидан, ҳама вақт дар хотир доштан ва таъкид кардани онҳо барои ҳар шахрванд, сокини кишвар, махсусан ҷавонон, насли наврас ҳаётан муҳим аст, зеро «бесаводӣ шахсро сода, зудбӯвар ва сабукфикр мекунад» (Сенека).

Дар Паём ишора ба вазъи геополитикии ҷаҳон меравад. Тибки он, давлатҳои муайян барои манфиатҳои сиёсӣ, иқтисодӣ, фарҳангӣ, идеологии худ, ба ҳар роҳу восита, шиору

ваъдаҳои дурӯғ меҳоханд ба мардуми кишварҳои дигар сарзамин, эътиқодоти онон тасаллут пайдо кунанд. Ҳукумат намоянд. Чунин амалро ин давлатҳо ошкоро, бе никоб, бе баҳона, бе восита наметавонанд амалӣ созанд. Зеро содатарин шахс ҳам дар чунин ҳолат ба суҳанони таблиғгарон бовар нахоҳад кард.

Дар шароити Тоҷикистон душманони давлатдории миллӣ ва сулҳу суботи мардуми он, зеро никоби дини ислом, ки аз эътиқодоти пок ва муқаддаси инсонхост, амал кардани мешаванд. “Гургҳо дар либоси меш” пеш меоянд. Аммо ҷои таъҷуб нест. Суиистифода аз дину мазҳаб бар зидди манфиатҳои мардуми одӣ, зуҳуроти таърихист.

Қувваҳои бадхот дар ҳама давру замон то тавонистанд, махсусан ба хоҳири ҳукумат кардан бар ақли инсонҳо, аз тамоми роҳу восита истифода намуданд. Дин дар ин маврид ҳамчун усул ва воситаи бозӣ кардан бо ҳиссиёт ва эътиқодоти мардумӣ ва ғойдаҷӯӣ аст. Гузаштаи инсоният ҳазорҳо мисол дорад. Мурочиат карда шавад ба осори Рӯдакӣ, Фирдавӣ, Абӯали Сино, Носири Хусрав, Абдурахмони Чомӣ, Бадриддин Хилолӣ, Саъдии Шерозӣ, Ҳофизи Шерозӣ, Абдулқодири Бедил, Сайидои Насафӣ, Аҳмади Дониш, Садрриддин Айнӣ ва садҳо бузургони миллат, ки алломаҳои замон ва шохиди ҳафодиси даврони худ буданд. Ишора ба Фирдавсии бузург, ки бо суҳани ӯ Аҷам абадият пайдо кардааст, шояд басанда бошад: “Зиёни қасон аз пайи суди ҳеш, Бичӯянду дин андар оранд пеш”. Дар замони муосир ҳам, ки баъд аз Фирдавӣ бо гузашти ҳазор сол илми инсонӣ дунёро қуллан тасхир кардааст, аз ин дар маънӣ бештар, дар содагӣ ҳубтар ва дар ғурсат мувофиқтар далел овардан мумкин нест. Афғонистон, Сурия, Ироқ, Тунис, Яман ва Тоҷикистони солҳои навадум фақат исботи ғуфтаҳои Фирдавсии Тӯсӣ аст.

Сарчашмаи бузурги мантиқии Паём, мақсаднок ва нишонрас будани маъниҳои ифодагардидаи он – тафсири ҳақиқати дар таҷриба тасдиқгардида мебошад. Ибораҳои пайдарҳамаи “ғирефтаи таблиғоти нерӯҳои ифротгарои динӣ ва бадхотони миллати тоҷик” нагардидан, «зираку ҳушёр» ва барои «ҳимояи манфиатҳои ҳалки тоҷик ва давлати тоҷикон омода будан» барои қулли мардуми Тоҷикистон – аз ҳурд то бузург даъвати ватанхона ва саривактӣ мебошанд.

Муқоиса кардани қавонони имрӯза бо ҳамсолони онҳо дар давраи ҷанги шахрвандӣ, ки зеро таъсири гурӯҳҳои носолим қарор гирифта, ватани ҳешро дар вартаи ҳалокат гузоштанд, аз нуктаҳои асосии Паём мебошад. Дарк ва андешаи саргузашти миллат — муҳимтарин масъалаи рӯз аст. Бе он таъмини субот ва пешравиӣ ҷомеа имкон надорад, зеро «таърихро надонистан, яқумр тифл мондан аст» (Ҷицерон).

Дар қаравидани қавонон ба ташилотҳои террористӣ–ифротӣ, то қарачаи муайян ғуноҳи

падару модар, хешу табор, авлод, мактабу маориф, васоити ахбори умум, адабиёт, фарҳанг, мақомоти марбута, муассисаҳои эътиқодӣ, умуман ҷомеа кам нест.

Яке аз олимони маъруфи нимаи дуюми асри XIX ва аввали асри XX фармудааст: «Ҷомеа мебояд аҳволи рӯҳии ҳар як аъзои ҳудро донанд ва сари вақт ба он таъсир расонида тавонад». Дар ин маврид, Аристотел масъаларо мушаххастар иброз доштааст ва шартӣ чунин «донистанҳо»-ро ҳубтар фаҳмонидааст: «Давлат мансуб ба касест, ки воқеан вучуд дорад...инсон табиатан падидаи сиёсӣ аст, маҳз бо ҳамин сабаб, ҳатто одамон, ки на он қадар ба кӯмаки ҳамдигарӣ ниёз доранд, бехотир кӯшиши зиндагии дастаҷамъӣ (дар ҷамъият — С.Я.) зоҳир менамоянд» (Аристотель. Политика. — М.: 2000. -С.183). Маҳз барои ҳамин тамоми даъвоҳое, ки ташаккули ҳолати рӯҳӣ, маънавии инсон бояд берун аз салоҳият ва тавачҷуҳи давлатдорӣ монад, нави иброиҷи ҷонибдорӣи идеяҳои бедавлатӣ, бемасъулиятӣ, бесарусомонӣ дар ҷомеа мебошанд. Воқеан, чунин давлат вучуд надорад. Ва ин кӯшишҳо ҳам ҳаргиз амали бешуурона нестанд. Мақсаднок, супоришианд, ба хоҷири шикасти давлати миллӣ, ба ғочиа рӯ ба рӯ қардани ҷомеа. Маълум аст, ки «аҳди ин тоифа бо музд баста шудааст» (Ҳофиз). Аммо фаромӯш мекунанд: «як гул бидиҳанд, сад баҳорат бибаранд» (Лоик). Ва ин ҳам як амали маъмулист, ба хоҷири бори дигар одамонро ғӯл задан, ақлхоро дуздидан, аз болои бадбахтиҳои саросарии мардум гузашта ҳамон кӯшиши ҳокимият қардан. Ҳушбахтона (ё бештар бадбахтона), ононе, ки ҳудро дар муқобили Ватан, манфиатҳои миллӣ меғуздоранд, ниёз на ба мазамаат, балки ба таассуф доранд. Мардумони бихрад дар замони мо воқеан «аз қари ғили сиёҳ то авҷи Зухал расиданд». Махвораҳояшон дар он тарафи Моҳ маскан ғирифт. Ин ҳамватанони раҳғуми бечораи «мо ҳанӯз дар ҳамғаи як кӯчаанд»: «сала», «риш», «хичоб», «босмаҷӣ». Аз доираи тағаққур, андеша ва ҳимояи «арзишҳои» маънавии сулолаи манғитиён натавонистаанд сари мӯйе берун оянд. Интизорӣ мекашанд, ки дар ватанашон барғи дараҳте бар замин афтад, то онро ҷашн бигиранд, ҳурсандӣ кунанд. Ин аст дарачаи фаҳм ва барномаи иҷтимоӣи ашҳосе, ки «манзил найин», «силсила дар пай, бори ғарон дар пой» (Саъдӣ) даъвои ҳуқумат, сарвари мардум мекунанд.

Бозғашт ба мавзӯи асл, бояд қотеона таъкид қард, давлат мағғуми сирғ ҳуқуқӣ аст. Масъулияти бузурғи таъмини низомро дорад. Ба манфиати рушди иқтисодӣ ва таъмини амнияти ҷомеа — аъзоёни он, мардум. Ин аст фарқияти муассисаи аслии ҷамъият зери номи «давлат» дар рӯ ба рӯ, дар муқобили ононе, ки ақси чунин ҳолатро тарғиб қарданӣ мешаванд ва аз мағғуми Ватан, роғунсозиҳо, дастовардҳо, ободиву осудағиву рушду рифоҳи он, ҷуноне, ки «ҳафғош (қӯршабпарак — С.Я.) аз офтоб» ва «дев аз Қуръон меғурезад» (Ҳофиз), дар ҳаросанд.

Дар Паём самти «хушёрӣ ва зирақии сиёсӣ» маҳсус таъкид ғардидааст. Он ба ҳимояи муқаддасоти бузурғ «манфиатҳои ҳалқи ғочик ва давлати ғочикон» ниғаронида шудааст.

Паёми Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ, Пешвои муаззами миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон мухтарам Эмомалӣ Раҳмон хуччати барномавиест, ки дар мачмӯъ, таҷрибаи давлатдорӣ, соҳаҳои ҳаётан муҳимми фаъолияти Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистонро дар соҳаҳои истиклолият ва махсусан дар се соли охир таҳлил, баррасӣ ва арзёбӣ намудааст.

Мухтавои ин санади ояндасозро, тавре таъкид гардид, таъмини некуаҳволӣ, қонеъ гардонидани талаботи рӯзафзуни мардуми Тоҷикистон дар тамоми соҳаҳои ҳаёти мамлакат — иқтимоӣ, иқтисодӣ, тандурустӣ, маориф, фарҳанг, ҳимояи амнияти шахс, ҷомеа ва давлат ташкил мекунад.

Нуктаи ниҳоят муҳимми Паём эълони огози марҳалаи саноатикунони мамлакат аст. Бидуни шак, агар ташаббуси мазкур ҷудогона ҳам эълон мешуд, мардум эътимоди пурра доштанд, ки ин иқдоми навбатии Пешвои муаззами миллат хатман ҷомаи амал хоҳад пӯшид. Чунки дар замони истиклолият, Каҳрамони миллии мо лоиҳаҳоеро шахсан қоркард, ба мардуми тоҷик эълон ва ҷасурона амалӣ сохтанд, ки дар он шароит эътимодияти рӯи қор овардани ҷунин мақсадҳо, бо сабаби ниҳоят мураккаб будани вазъи иқтисодӣ, сиёсӣ, геополитикӣ, дар бисёр ҳолат мавҷуд будани хатарӣ ҷонӣ, ҳатто ба ҷаҳми одамони соҳибтаҷриба мувофиқ намеомад. Аз ин дастовардҳо имрӯз мардуми миннатпазир ва шукргузори Тоҷикистон бо қаноатмандӣ истифода мебаранд.

Аммо ба ин нигоҳ нақарда, дар Паём масъалаи саноатикунони мамлакат бо далелҳои муътамад асоснок қарда шудааст. Ҳақу рақамҳои дар хуччат номбаршуда — дар мамлакат сохта шудани қорхонаҳои хурду бузурги саноатӣ — заминаи асосӣ барои рушди минбаъдаи ин самт, дарёфт ва огози қорқарди манбаъҳои эътимодбахши ашёи хом, роҳҳо, нақбҳо, ки ҷавобгӯи ниёзҳои истехсолоти мебошанд, омода қардани қадриҳои баландиқисос дар дохил ва қоричи кишвар, сохтани дахҳо неруғоҳҳои барқӣ, огози муваффақонаи қори агрегати аввали НБО-и Рогун асоси моддӣ ва маънавии саноатикунони мамлакат мебошад.

Боиси қаноатмандист, ки бо эълон қардани саноатикунонӣ ҳамчун сиёсати давлатӣ, муҳимтарин давраи ҳаёти ҷомеа огоз шуд. Он зина ба зина афзалият пайдо қардани истехсолоти саноатиро дар иқтисодиёти кишвар дар назар дорад.

Дар ҷараёни ин иқдоми муҳим, зарурати қорид қардани технологияи нав ва минбаъд дар

асоси талаботи иктисодиёти бозаргонӣ дар сатҳи минтака ва ҷаҳон кадам ниҳодани соҳаи мазкур ба воқеияти маъмулӣ мубаддал мегардад. Хатар ва эҳтимолияти ба каламрави кишвар ворид кардани таҷхизоти “дасти дувум”, ки мамлакатҳои пешрафта кишварҳои ҷаҳони сеюмро ба партовгоҳи гаронбаҳои он мубаддал кардани мешаванд, аз байн меравад. Маҳз ба ҳамин хотир, насли нави шавкманди ба шароити бозаргонӣ мувофиқ тарбия меёбад. Он ба илм, маърифат, технологияи инноватсионӣ тавачҷуҳи маҳз зоҳир мекунад. Дар баланд бардоштани сатҳи таҳассусмандӣ манфиати ҳудро мебинад. Кӯшиши ҳудкифой менамояд.

Мухимтар аз ҳама индустрикунонӣ ба рушди иктисодиёт тақони ҷиддӣ мебахшад, даромаднокии аҳоли ва бӯҷаи давлатиро боло мебардорад. Сатҳи зиндагии мардумро беҳтар мекунад. Ҷаҳонбинии ўро тағйир медиҳад.

Паёми Пешвои муаззами миллат барномаи ҳаётан муҳими рушди давлатдорӣи замони мо буда, дар он вазифаҳои наздиктарини иктисодӣ, иҷтимоӣи мамлакат ба тарзи дақиқ муайян гардиданд. Роҳ, восита ва усули амалӣ кардани ин вазифаҳо возеҳу равшан нишон дода шудаанд. Ҳамзамон, дар ин санади ҳидояткунанда самтҳои асосӣи сиёсати давлатдорӣи миллӣ дар соҳаи илм, маориф, фарҳанг, таъминии амнияти зехнӣ, ҳимояи манфиатҳои миллӣ мавриди арзёбӣ ва раҳнамоӣ қарор гирифта, сатҳи баланди риояи қонун ва маърифати ҳуқуқӣи шаҳрвандон таъкид гардидааст.

Месазад, ин ҳуҷҷати баёнғари манфиатҳои миллиро, ки мақсад аз он муқаммал гардонидан, боз ҳам қувват бахшидани асосҳои давлати соҳибистиклол, ҳуқуқбунёд, иҷтимоӣ ва дунявӣи мо мебошад, гаштаву баргашта омӯзем. Аз ҳама муҳим дар амалӣ кардани он, бо қулли имқонот, дар пайравии Пешвои муаззами миллат ҷонфидоёна амал кунем. Зеро таҷрибаи таърихӣи Қаҳрамони миллии мо дар замони истиклолият нишонғари он аст, ки миллат ҳушбаҳтӣи ҳудашро бо дасти ҳудаш бунёд мекунад. Ва ў моро омӯзонд — боварӣ кӯҳро аз ҷояш меҷунбонад.

С.ЯТИМОВ, узви вобастаи Академияи илмҳои

Ҷумҳурии Тоҷикистон

Бознашр аз рӯзномаи «Ҷумҳурият»

аз 29.01.2019, Ҷ : 21-22

<https://khovar.tj/2019/01/payomi-peshvoi-millat-va-masala-oi-rushdi-davlat888777/>